

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO ĮSTATYMO NR. I-67 3, 13, 24, 28, 31, 32, 39, 40, 46, 48, 49, 53-1, 61, 65, 66, 68, 69, 70, 76, 84, 86, 88 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 67-1 IR 67-2 STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 366 IR 367 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO XXXV SKYRIAUS PAVADINIMO IR 456, 457, 458 IR 459 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 658, 659, 660 IR 663 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ BYLŲ TEISENOS ĮSTATYMO NR. VIII-1029 156 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS ĮSTATYMO NR. VIII-159 12, 14, 18 IR 20 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (toliau – Projektai)
(TAP-19-872; TAIS Nr. 19-4649(2))**

Click here to enter text. Nr.

Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija.

Projektų tikslai: įgyvendinti Konstitucijos pakeitimus, kuriais sukuriamas individualaus konstitucinio skundo institutas, įtvirtinant galimybę kiekvienam asmeniui, manančiam, kad jo konstitucinės teisės pažeistos, šias teises ginti kreipiantis į Konstitucinį Teismą ir reglamentuoti tokio asmens kreipimosi į Konstitucinį Teismą sąlygas, pateikimo ir nagrinėjimo procedūras bei pasekmes.

Dabartinė situacija: Šiuo metu individualaus konstitucinio skundo institutas Lietuvos teisinėje sistemoje neegzistuoja.

2019 m. rugsėjo 1 d. įsigalioja Konstitucijos 106 ir 107 str. pakeitimo įstatymas, pagal kurį kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą (toliau – KT) dėl Seimo, Vyriausybės bei Respublikos Prezidento aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones. Šios teisės įgyvendinimo tvarką turi nustatyti Konstitucinio Teismo įstatymas (toliau – KTĮ).

Iki to laiko turi būti pakeisti Konstitucinio Teismo bei kiti Konstitucijos pakeitimui įgyvendinti reikalingi įstatymai.

Projektų esmė:

Projektais siūlomas reguliavimas:

Asmens kreipimosi į Konstitucinį Teismą sąlygos

KTĮ projekte nustatoma, kad asmuo turi teisę paduoti prašymą esant Konstitucijos 106 str. 4 d. nustatytiems pagrindams, jeigu nuo skundžiamo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos nepraėjo daugiau kaip trys mėnesiai taip pat nustatomi reikalavimai asmens prašymo turiniui.

Atstovavimas ir kiti konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo ypatumai

Įtvirtinama teisė pareiškėjams patiems pasirinkti, ar teisenos KT metu jie naudosis atstovo pagalba. Įvardinami visų pareiškėjų – tiek juridinių, tiek fizinių asmenų, – atstovai pagal įstatymą bei įgaliotieji atstovai pagal pavedimą. Suvienodinamos atstovavimo sąlygos visiems juridiniams asmenims, nustatant, kad juridinio asmens atstovais pagal pavedimą gali būti juridinio asmens darbuotojai ar valstybės tarnautojai, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą.

Atsižvelgiant į tai, kad praplečiamas subjektų, turinčių teisę kreiptis į KT ratas, KT nustatoma galimybė bausti už byloje dalyvaujančių asmenų piktnaudžiavimą savo procesinėmis teisėmis.

Paprastai asmens prašymo padavimas KT nesustabdytų priimto galutiniam teismo sprendimo vykdymo, tačiau išimtiniais atvejais (kai dėl tokio vykdymo būtų neatitaisomai pažeistos pareiškėjo konstitucinės teisės ar laisvės arba kai tai būtina dėl viešojo intereso) įtvirtinta galimybė KT sustabdyti teismo sprendimo vykdymą. Tokį klausimą KT spręstų *in corpore*.

KT tiria ir sprendžia tik teisės klausimus, todėl bylos dažniausiai nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, o poreikis bylas nagrinėti žodinio proceso tvarka atsiranda tik retkarčiais. KTĮ pakeitimai įtvirtina šią susiklosčiusią bylų nagrinėjimo praktiką.

Proceso išlaidų atlyginimas

KTĮ projekte nustatoma, kad, KT priėmus sprendimą, kad įstatymas ar kitas teisės aktas prieštarauja Konstitucijai arba įstatymams, patirtos būtinos ir pagrįstos išlaidos, susijusios su dalyvavimu konstitucinėje teismoje, būtų atlyginamos. Kiekvienu konkrečiu atveju KT nutarime būtų nurodoma priteisiamų išlaidų suma ir institucija, kuri turėtų šias išlaidas atlyginti (priėmusi Konstitucijai prieštaraujančią teisės aktą ar jo dalį). Vyriausybė arba jos įgaliota institucija turėtų nustatyti išlaidų didžiausius dydžius ir jų išmokėjimo tvarką.

Asmens kreipimosi į Konstitucinį Teismą pasekmės

Siekiant užtikrinti realią asmens, kuris kreipėsi į KT, teisių apsaugą, tais atvejais, kai KT priima nutarimą dėl teisės aktų prieštaravimo Konstitucijai, procesiniuose įstatymuose numatomas papildomas pagrindas atnaujinti teisminį procesą, tokiu būdu sukuriant galimybę šiam asmeniui kreiptis į teismą ir jame ginti savo pažeistas teises.

KTĮ projektu daromi ir kiti KTĮ pakeitimai, keičiant aktualumą praradusias Konstitucinio Teismo įstatymo formuluotes (pvz., vietoj Konstitucinio Teismo aparato nurodoma Konstitucinio Teismo kanceliarija, atsisakoma neaktualių nuostatų dėl teisėjų mantijų), suderinant šio įstatymo nuostatas su Valstybės tarnybos įstatymo, Lietuvos Respublikos notariato įstatymo nuostatas. Taip pat, KTĮ koreguojamas remiantis KT pateiktu išaiškinimu kokie asmenys gali prašyti oficialiai aiškinti KT nutarimą. Be to, KTĮ aiškiai įvardijama KT teisė kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu pateikti prejudicinį sprendimą dėl klausimų, susijusių su Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimu ar galiojimu, numatoma norma, kuria įtvirtinama susiklosčiusi praktika Konstituciniam Teismui paskelbti praėjusių metų Konstitucinio Teismo veiklos pranešimą.

Atsižvelgiant į tai, kad, priėmus KTĮ pakeitimus, į KT galės kreiptis fiziniai asmenys, bei siekiant užtikrinti, kad šie asmenys turėtų galimybę kreiptis dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos ne tik ordinariniuose teismuose, tačiau ir KT, *teikiamas Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimo projektas, kuriame nustatoma, kad šio įstatymo sąlygas atitinkantys asmenys turi teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą ir konstitucinės justicijos bylose.*

Įvertinus siaurą įtvirtintos asmens teisės kreiptis į KT apimtį ir tai, kad panašų konstitucinio skundo modelį turinčių valstybių (pvz., Lenkijos, Latvijos) konstituciniai teismai per metus išnagrinėja apie 30 bylų, planuojama, kad valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaidoms apmokėti gali reikėti apie 14000 eurų (šiais ir ateinančiais metais); taip pat turėtų būti numatomos lėšos Seimo, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės kanceliarijų galimoms išlaidoms, susijusioms su asmenų dalyvavimu konstitucinės justicijos bylose, apmokėti (apie 5 000 eurų) – *viso apie 24 tūkst. eurų.*

Derinimas: Įstatymų projektai, išskyrus Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimo projektą derinti su suinteresuotomis institucijomis (Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimas parengtas vėliau nei visas likęs įstatymų paketas, tačiau kadangi juo nustatomas reguliavimas yra analogiškas Baudžiamojo proceso pakeitimams, papildomai derinti jis siunčiamas nebuvo).

Asociacija „Investor's Forum“, Lietuvos advokatūra, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, Pramoninkų konfederacija, Lietuvos profesinė sąjunga „Sandrauga“, Lietuvos profesinė sąjunga „Solidarumas“, Lietuvos Profesinių sąjungų konfederacija, Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos

verslo konfederacija, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakultetas, Nevyriausybinių organizacijų taryba, Respublikinė jungtinė profesinė sąjunga, Teisėjų taryba, VĮ „Transparency International, Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, visuomeninė organizacija „Baltosios pirštinės“, Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakultetas pastabų ar pasiūlymų įstatymų projektams nepateikė. Su Europos teisės departamentu prie Teisingumo ministerijos, Lietuvos antstolių rūmais, Finansų ministerija, Generaline prokuratūra, Žmogaus teisių stebėjimo institutu, Lietuvos savivaldybių asociacija ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba įstatymų projektai suderinti be pastabų. Į Lietuvos notarų rūmų, Nacionalinės teismų administracijos, Lietuvos teisės instituto pastabas ir į dalį Konstitucinio Teismo pastabų ir pasiūlymų atsižvelgta.

Dėl pastabų, į kurias nebuvo atsižvelgta, pateikta derinimo pažyma. **Rengėjų pateikti argumentai vertintini kaip pakankami pagrįsti neatsižvelgimui į derinimo pažymoje nurodytas pastabas.**

Vidaus reikalų ministerija savo technines pastabas projektui pateikė pavėluotai (2019-05-04).

Atitiktis Vyriausybės programos nuostatom: Projektas įgyvendinamas Septynioliktosios Vyriausybės programos 224.9. p. nuostata „įtvirtinsime kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisę kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“ bei Vyriausybės programos priemonių plano 5.3.4. darbo „Žmogaus teisių apsaugos ir pasitikėjimo teisingumo sistema stiprinimas“ 7 priemonė - individualaus konstitucinio skundo įteisinimas iki 2019 m. III ketvirčio.

Dalykinio vertinimo išvada: Įvertinę projektą ir iš esmės pritardami projektu siūlomoms naujovėms teikiame šias pastabas ir pasiūlymus siūlomo reguliavimo turiniui:

1. KTĮ projekto 24 str. 4 d. siūloma įtvirtinti konkretų terminą (30 dienų) trūkumams pašalinti idant praktikoje nekiltų teisinių ginčų, kai asmuo nespės pašalinti trūkumų per nustatytą trumpesnį (pvz. 10 dienų) terminą, tačiau „sutilps“ į įstatymu nustatytą maksimalų 30 dienų terminą.

2. KTĮ projekto 67-1 str. 5 d. siūlytina atsisakyti reikalavimo pateikti 9 (devynis) prašymo Konstituciniam Teismui kopijas kaip sukuriančias perteklinę administracinę naštą besikreipiančiam asmeniui. Dokumentai gauti popieriniame variante KT kanceliarijoje lengvai gali būti perkelti į elektroninį formatą (nuskenuoti) ir jų kopijos tokiu būdu perduotos Teismo teisėjams.

Tuo pačiu požiūriu svarstytinas taip pat šio straipsnio 4 d. 3-4 p. nustatytų reikalavimų pateikti dokumentus, patvirtinančius, kad iki kreipimosi į Konstitucinį Teismą prašymą teikiantis asmuo išnaudojo visas įstatymuose nustatytas savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemones, įskaitant teisę kreiptis į teismą, ir yra priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas bei įrodymus patvirtinančius, kad asmens prašymas pateiktas per šiame įstatyme nustatytą terminą, pagrindumas įvertinant tai, kad pilna informacija apie teismuose išspręstas bylas jau yra valstybės duomenų bazėse.

Siūlome rengėjams atsižvelgti į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus projektui (2019 m. birželio 5 d. išvada Nr. NV-1584).

Projektą siūlome teikti į Tarpinstitucinį pasitarimą.

Patarėjas

Audrius Kasinskas